

Sygn. akt III AUa 1637/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Mazur
Sędziowie:	SSA Aleksandra Urban SSO del. Alicja Podlewska (spr.)
Protokolant:	stażysta Emilia Romanik

po rozpoznaniu w dniu 4 kwietnia 2013 r. w Gdańsku

sprawy G. R.

przeciwko

Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do świadczenia przedemerytalnego

na skutek apelacji G. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 lipca 2012 r., sygn. akt IV U 832/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1637/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4.04.2012 r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., na podstawie art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych po rozpatrzeniu wniosku z dnia 7.03.2012 r. odmówił ubezpieczonej G. R. prawa do świadczenia przedemerytalnego. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż ubezpieczona nie przedłożyła orzeczenia właściwego sądu stwierdzającego upadłość prowadzonej działalności gospodarczej.

Odwołanie od powyżej decyzji złożyła wnioskodawczyni G. R., podnosząc, że z dniem 31.07.2011 r. jej mąż zlikwidował działalność gospodarczą z przyczyn ekonomicznych, co było bezpośrednią przyczyną rozwiązania z nią stosunku pracy. Zatem spełniła przesłankę uprawniającą do otrzymania świadczenia przedemerytalnego wskazaną w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z 30.04.2004r. o świadczeniach przedemerytalnych.

W odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonego organ rentowy podtrzymał swoją dotychczasową argumentację faktyczną i prawną.

Sąd Okręgowy w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24.07.2012 r. oddalił odwołanie. Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

G. R. urodziła się (...)

W toku swojej aktywności zawodowej ubezpieczona była zatrudniona po raz pierwszy od 1.08.1974 r. do 31.12.1990 r. w Zakładach (...) w T..

Następnie od dnia 1.03.1994 r. do 31.08.1994 r. wnioskodawczyni była ubezpieczona jako osoba współpracująca w (...) .H.U. (...). Od 13.11.1995 r. wnioskodawczyni została zatrudniona w Biurze (...) w T., gdzie pracowała do 17.05.1996r. Ponownie od dnia 1 sierpnia 1998 r. do 30.01.1999 r. wnioskodawczyni była ubezpieczona jako osoba współpracująca w (...) .H.U. (...). W (...) Przedsiębiorstwie (...) w T. wnioskodawczyni pracowała od 14.05.2001 r. do 13.07.2001 r. W okresie od 1.01.2009 r. do 30.06.2011 r. po raz kolejny wnioskodawczyni była ubezpieczona jako osoba współpracująca w (...) .H.U. (...).

Decyzją Prezydenta Miasta T. z 5.07.2011 r. na podstawie art. 7e ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19.11.1999r. Prawo działalności gospodarczej wykreślono z ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta T. z dniem 05.07.2011 r. wpis dotyczący rozpoczętej w dniu 15.03.1989 r. pod nr (...) działalności gospodarczej. Z uzasadnienia decyzji wynika, że W. R. Firma Handlowo - Usługowa (...) 30 czerwca 2011 r. złożył zawiadomienie o zaprzestaniu wykonywania działalności gospodarczej wpisanej do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta T.. Przedsiębiorca poinformował, że zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej od dnia 01.08.2011 r. Zawiadomienie takie skutkuje wykreśleniem wpisu z ewidencji działalności gospodarczej.

Ubezpieczona legitymuje się okresem składkowym w wymiarze 19 lat, 6 miesięcy i 28 dni oraz 5 lat i 9 dni okresu nieskładkowego, razem 24 lata, 7 miesięcy i 7 dni.

W dniu 7.03.2012 r. PUP w T. wystawił ubezpieczonej zaświadczenie, w którym wskazał, iż jest ona zarejestrowana jako bezrobotna od 29.08.2011 r. i w okresie od 6.09.2011 r. pobiera zasiłek dla bezrobotnych i nie przedstawiono jej żadnych ofert pracy.

W dniu 7.03.2011 r. G. R. złożyła wniosek o przyznanie jej świadczenia przedemerytalnego.

W dniu 4.04.2012 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, w której odmówił ubezpieczonej G. R. prawa do świadczenia przedemerytalnego na podstawie art. 2 pkt. 3 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych po rozpatrzeniu wniosku z dnia 7.03.2012 r.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sądowych, w tym w aktach ubezpieczeniowych, a także dowodu z przesłuchania wnioskodawczyni.

Sąd I instancji wskazał, iż zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. 2004, Nr 120, poz. 1252 ze zm.), prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która:

1) do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta oraz 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub

2) do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),

w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna oraz posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn, lub

3) do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887, ze zm.) i za ten okres opłaciła składki na ubezpieczenia społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta i 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub

4) zarejestrowała się we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, pobieranej nieprzerwanie przez okres co najmniej 5 lat, i do dnia, w którym ustało prawo do renty, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i osiągnęła okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub

5) do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn, lub

6) do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rozwiązanie stosunku pracy lub stosunku służbowego, z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiadała okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 34 lata dla kobiet i 39 lat dla mężczyzn.

W myśl zaś art. 2 ust. 3 ww. ustawy, świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie określonej w ust. 1 po upływie co najmniej 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, jeżeli osoba ta spełnia łącznie następujące warunki:

1) nadal jest zarejestrowana jako bezrobotna;

2) w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;

3) złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 6-miesięczny okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż w sprawie poza sporem była okoliczność, iż w okresie od 1.01.2009 r. do 31.07.2011 r. wnioskodawczyni podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy przy prowadzonej przez W. R. działalności gospodarczej. Wnioskodawczyni podnosiła, że przysługuje jej prawo do świadczenia przedemerytalnego zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych. W myśl tego przepisu prawo do tego świadczenia przysługuje kobiecie, która do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła, co najmniej 56 lat posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący, co najmniej 20 lat.

Sąd I instancji podkreślił, iż wnioskodawczyni nie była zatrudniona na podstawie umowy o pracę lub stosunku służbowego. G. R. była osobą współpracującą. Ubezpieczona nigdy nie kwestionowała powyższej okoliczności, przeciwnie, przyznała to zarówno przed organem rentowym jak i przed Sądem.

Zgodnie z art. 8 ust. 11 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2005r., Nr 6, poz. 565), za osobę współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność uważa się m.in. małżonka, jeżeli pozostaje z nim we wspólnym gospodarstwie.

Wnioskodawczyni nie spełniała również przesłanek wskazanych w art.2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, zgodnie z którym prawo do tego świadczenia przysługuje kobiecie, która do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i za ten okres opłaciła składki na ubezpieczenia społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat. Postanowieniem Sądu nie została ogłoszona upadłość Firmy Handlowo - Usługowej - (...).

Z uwagi na powyższe, Sąd I instancji na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w oparciu o art. 2 ust. 1 pkt 1 (a contrario) ustawy o świadczeniach przedemerytalnych oddalił odwołanie wnioskodawczyni.

Apelację od wyroku wywiodła wnioskodawczyni, G. R. domagając się przyznania jej świadczenia.

W uzasadnieniu apelacji skarżąca oświadczyła, iż jedyną przyczyną oddalenia jej odwołania było nieogłoszenie upadłości firmy męża. Tymczasem, jako osoba współpracująca nie mogła skutecznie zgłosić wniosku o ogłoszenie upadłości.

Zarzuciła, iż Sąd I instancji nie uwzględnił okoliczności, iż jako małżonka przedsiębiorcy mogła być zgłoszona do ubezpieczenia społecznego wyłącznie jako osoba współpracująca.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie zasługiwała na uwzględnienie, bowiem nie zawiera zarzutów skutkujących zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku. Nie zachodzą też okoliczności uzasadniające uchylenie wyroku z urzędu.

Z ustalonego przez Sąd I instancji stanu faktycznego wynika, iż ubezpieczona nie spełniła warunków do nabycia prawa do świadczenia emerytalnego w oparciu o przepisy art. 2 ust 1 pkt 2, 4-6 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz.U. nr 120/2004r. poz. 1252 ze zm. – dalej: „ustawa”). Skarżąca nie miała ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, co wyklucza zastosowanie do niej przepisu art. 2 ust 1 pkt 4 ustawy. Bezsporne jest także, iż nie legitymowała się stażem ubezpieczeniowym w wymiarze wymaganym przepisami art. 2 ust 1 pkt 2, 5,6 ustawy. Stan faktyczny będący podstawą dokonania tych ustaleń był oparty na prawidłowo zgromadzonym i ocenionym materiale dowodowym, zatem Sąd Apelacyjny podzielił te ustalenia i przyjął je za własne, bez potrzeby ponownego powoływania.

Pozostało zatem rozważyć, i taki był przedmiot sporu, czy G. R. spełniła wszystkie przesłanki nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego unormowane przepisami art. 2 ust 1 pkt 1 lub pkt 3 ustawy.

W myśl przepisu art. 2 ust 1 pkt 3 ustawy, prawo do świadczenia przysługuje osobie, która do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.), i za ten okres opłaciła składki na ubezpieczenia społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta i 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Powyższy przepis uprawnia do nabycia prawa do świadczenia emerytalnego przedsiębiorcę, a nie osobę współpracującą z przedsiębiorcą.. Stosownie do powołanego przepisu osobą uprawnioną jest osoba, która: 1) prowadziła co najmniej 24 miesiące nieprzerwanie pozarolniczą działalność gospodarczą, 2) opłaciła z tego tytułu składki na ubezpieczenie społeczne. Osobą prowadzącą działalność gospodarczą jest przedsiębiorca zarejestrowany w

ewidencji działalności gospodarczej i to on, stosownie do art. 5a ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, finansuje w całości z zebranych środków składki na ubezpieczenie społeczne osób współpracujących.

Stanowisko zgodnie z którym podmiotem, który może nabyć świadczenie przedemerytalne z tytułu ogłoszonej upadłości może być tylko osoba fizyczna prowadząca dotychczas działalność gospodarczą zaakceptował również Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20.11.2006r. (SK 66/06 OTK ZU 10/2006 poz. 1520). Prawo do świadczenia przedemerytalnego nie powstaje wskutek dowolnego związku upadłości z ustaniem zatrudnienia. Po pierwsze, upadłość musi być przyczyną pozostawania bez pracy zarobkowej (związek przyczynowy), a po drugie, upadłość i pozostawanie bez pracy muszą dotyczyć tego samego podmiotu – osoby ubiegającej się o świadczenie przedemerytalne (zob. Komentarz do ustawy o świadczeniach przedemerytalnych – A.Kopec, W.Maciejko, M.Wojewódka). Reasumując, przepis art. 2 ust 1 pkt 3 ustawy, nie mógł stanowić podstawy nabycia przez skarżącą prawa do świadczenia emerytalnego, nie była ona bowiem przedsiębiorcą, a osobą z nim współpracującą.

Niezależnie od powyższego, w sprawie nie jest sporne, iż nie została ogłoszona upadłość firmy męża ubezpieczonej, czyli warunku niezbędnego dla dochodzenia świadczenia w oparciu o art. 2 ust 1 pkt 2 ustawy. W świetle tego przepisu, bez znaczenia dla nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, jest przyczyna dla której upadłość nie została ogłoszona. Stąd zarzuty apelacji w tym zakresie są nieskuteczne.

Przypomnieć jeszcze trzeba, iż Trybunał Konstytucyjny w powołanym wyroku z dnia 20.11.2006r. (sygn. SK 66/06) orzekł, iż art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych jest zgodny z art. 67 ust. 2, art. 32 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, iż różnice sytuacji prawnej oraz faktycznej pracowników i indywidualnych przedsiębiorców dostatecznie uzasadniają pewne odrębności w ukształtowaniu przesłanek, od których ustawa uzależnia powstanie prawa do świadczeń przedemerytalnych.

Reasumując, mimo błędnej argumentacji, zasadnym było stwierdzenie Sądu I instancji, iż przepis art. 2 ust 1 pkt 3 ustawy, nie mógł być podstawą nabycia przez skarżącą prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Stosownie do przepisu art. 2 ust 1 pkt 1 ustawy, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta oraz 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Osoba, która ubiega się o świadczenie w oparciu o powołany przepis musi przede wszystkim wykazać, iż przed zgłoszeniem wniosku o świadczenie pozostawała w stosunku pracy lub w stosunku służbowym. Sąd I instancji błędnie przyjął, iż zgłoszenie skarżącej do ubezpieczenia społecznego, jako osobę współpracującą (okoliczność przez nią przyznana) wykluczało jej zatrudnienie przez W. R. (...) na podstawie umowy o pracę.

Przypomnieć należy, iż w myśl art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, za osobę współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność uważa się małżonka, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców, macochę, ojczyzna oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu tej działalności. Warunkami, zatem objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym osób bliskich osobie prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą są: 1) pozostawanie we wspólnym gospodarstwie; 2) współpraca przy prowadzeniu owej działalności pozarolniczej. Jeżeli jednak kryteria określone dla osób współpracujących spełnia pracownik, to dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jak osoba współpracująca (art. 8 ust. 2 ustawy systemowej). Stosunek pracy między osobą prowadzącą działalność pozarolniczą a osobą im bliską, istniejący w warunkach określonych w art. 8 ust 11 ustawy o sus, jest zatem wyłączony dla celów ubezpieczeń społecznych – nie jest jednak wyłączony dla innych „celów”. W konsekwencji możliwy jest – zależnie od woli stron – wybór prawnej formy korzystania z pomocy bliskich przy prowadzeniu firmy, w ramach stosunku pracy lub we współpracy (zob. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych Komentarz pod red. B.Gudowskiej do art. 8 str 197 Wyd.C.H.Beck 2011, wyr. SN z 24.03.1991r. II URN 29/91 OSNC 9/1992 poz. 170,

z 19.04.1990r. II URN 31/1990). Tytuł obowiązku ubezpieczenia społecznego nie jest objęty wolą stron, nawet więc wówczas gdy intencją stron umowy o pracę - mimo ich pozostawania w stosunku powinowactwa – było ukształtowanie łączącego je stosunku tak jak między pracownikiem i pracodawcą, to mimo że bliskie sobie osoby łączył stosunek pracy, podlegać będą ubezpieczeniu społecznemu z tytułu współpracy (zob. Komentarz op. cit.). Podsumowując, zgłoszenie osoby bliskiej do ubezpieczeń jako osoby współpracującej z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność, nie wyklucza ustalenia pracowniczego charakteru jej zatrudnienia.

Pojęcie „współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej” nie zostało zdefiniowane w ustawie o sus. Było natomiast przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 06.01.2008r., II UK 134/2008 (Lex Polonica nr 2272672) wyjaśnił, iż cechami konstytutywnymi pojęcia „współpraca przy prowadzeniu działalności gospodarczej” w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej są występujące łącznie: 1) istotny dla działalności gospodarczej ciężar gatunkowy działań współpracownika, które to działania nie mogą mieć charakteru wtórnego; muszą pozostawać w bezpośrednim związku z przedmiotem podjętej działalności oraz muszą charakteryzować się pewną systematycznością, stabilnością i zorganizowaniem; 2) znaczący czas i częstotliwość podejmowanych robót. Współpraca w rozumieniu tego przepisu wchodzi w grę tylko wówczas, gdy zainteresowane strony pozostają w niesformalizowanym zatrudnieniu.

Definicję stosunku pracy zawiera natomiast przepis art. 22 § 1 k.p., zgodnie z którym przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Jak wynika z powyższego, o pracowniczym charakterze zatrudnienia możemy mówić wtedy, gdy jest to praca spełniająca wymienione w przepisie kryteria, tj. wykonywana pod kierownictwem pracodawcy, w miejscu i czasie przez niego wyznaczonym oraz mającą charakter zarobkowy. W orzecznictwie jako cechy stosunku pracy wymienia się także: osobiste wykonywanie pracy, jej powtarzalność (wykonywanie na ogół codziennie, ewentualnie w dłuższych odstępach czasu) oraz wykonywanie na ryzyko pracodawcy (który ponosi nie tylko ryzyko gospodarcze i ekonomiczne, ale także konsekwencje niezawinionych błędów popełnionych przez pracownika).

W odróżnieniu od osoby współpracującej, pracownik nie partycypuje w prowadzeniu działalności gospodarczej, nie jest dopuszczony do udziału w decydowaniu w sprawach firmy, kierowania jej działalnością, nie ponosi odpowiedzialności i nie uczestniczy w dochodzie. Pracownik jest zobowiązany do wykonywania – pod nadzorem - wyłącznie obowiązków określonych w umowie o pracę, za które uzyskuje wynagrodzenie w umówionej wysokości. Zasadnicze różnice pomiędzy wskazanymi sposobami wykonywania pracy na rzecz osoby prowadzącej działalność gospodarczą sprowadzają się zatem do zarobkowego charakteru zatrudnienia oraz pracowniczego podporządkowania pracodawcy. W powołanym wyroku z dnia 06.01.2008r. Sąd Najwyższy podkreślił, iż zgodnie ze słownikiem języka polskiego współpraca oznacza pracę wykonywaną wspólnie z kimś innym, działalność prowadzoną wspólnie, działanie wraz z innymi w ramach jednego przedsięwzięcia, branie udziału w zbiorowej pracy. Tym samym więc w odróżnieniu od pracowniczego charakteru zatrudnienia, osoba współpracująca nie jest całkowicie podporządkowana pracodawcy, ale może mieć realny wpływ na sposób wykonywania powierzonych jej zadań.

W świetle powyższego, istotne dla rozstrzygnięcia sporu było ustalenie, czy zatrudnienie skarżącej miało charakter współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej, czy polegało na realizowaniu obowiązków wynikających ze stosunku pracy. W tym zakresie Sąd I instancji nie poczynił żadnych ustaleń, zatem Sąd odwoławczy uzupełnił ustalenia faktyczne na podstawie okoliczności przyznanych na rozprawie apelacyjnej przez pełnomocnika skarżącej. W. R. oświadczył, iż ubezpieczona pracowała w prowadzonym przez niego sklepie permanentnie i w stałych godzinach – głównie sprzedając i obsługując kasę fiskalną, ponadto układała towar, sprzątała. Za powyższe czynności nie otrzymywała wynagrodzenia, bowiem zyski z działalności traktowali jako wspólne dochody.

Brak odpłatności za wykonywaną pracę, przy jednoczesnym partycypowaniu w dochodach z działalności gospodarczej, wyklucza zatrudnienie apelującej w ramach stosunku pracy. Odpłatność zatrudnienia jest bowiem konstytutywną cechą stosunku pracy stosownie do art. 22 § 1 kp. Uprawnienia pracownika do wynagrodzenia za pracę także z przepisów art. 29 § 1 pkt 3 k.p., z art. 13 k.p., art. 78 k.p. i art. 84 k.p., na mocy których, pracownik ma prawo

do godziwego wynagrodzenia, odpowiadającego rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom wymaganym przy jej wykonywaniu, uwzględniającego ilość i jakość świadczonej pracy oraz wysokość minimalnego wynagrodzenia. Warunki i składniki wynagrodzenia określa się w umowie o pracę, a pracownik nie może zrzec się prawa do wynagrodzenia ani przenieść tego prawa na inną osobę. W żadnym razie więc za wynagrodzenie za pracę nie mogą zostać uznane niepewne i nieregularne, także co do wysokości, zyski, które nadto nie są wypłacane bezpośrednio do rąk ubezpieczonej.

Zatrudnienie skarżącej, w świetle ustaleń dokonanych przez Sąd Apelacyjny, niewątpliwie nie miało cech zatrudnienia pracowniczego (brak odpłatnego charakteru zatrudnienia), natomiast spełniało, opisane wyżej, kryteria współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej.

Ustalenie, iż ubezpieczona nie była pracownikiem męża wyklucza przyznanie jej świadczenia w oparciu o przepis art. 2 ust 1 pkt 1 ustawy. Zbędnym jest zatem rozważanie, czy zostały spełnione pozostałe przesłanki tego przepisu warunkujące nabycie prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Odnosząc się do stanowiska skarżącej wyjaśnić jednak trzeba, iż o likwidacji w sensie prawnym można mówić wyłącznie w stosunku do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej. Poza osobami prawnymi likwidacji może zatem podlegać niebędąca osobą prawną jednostka organizacyjna, która zatrudnia pracowników, spółka cywilna lub wyodrębniona jednostka organizacyjna większego podmiotu (np. oddział). Likwidacja w znaczeniu prawnym jest to, bowiem pewien rozciągnięty w czasie stan organizacyjny i majątkowy pracodawcy, którego celem jest przygotowanie do utraty bytu z powodu przyczyn uzasadniających rozwiązanie podmiotu. „ O likwidacji pracodawcy nie można mówić wówczas, gdy jest nim osoba fizyczna. Przedsiębiorca może zakończyć i wyrejestrować działalność gospodarczą, co nie oznacza, że przestaje istnieć, jako podmiot zatrudniający pracowników. Osoby zatrudnione nie są, bowiem pracownikami działalności gospodarczej, która prowadzi osoba fizyczna, ale pracownikami tej osoby” – wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 19.09.2012r. (sygn. III AUa 720/12 lex nr 12218477). Zgłoszenie przez W. R. – osoby fizycznej - zakończenia jednoosobowej działalności gospodarczej w organie ewidencyjnym nie jest więc likwidacją w rozumieniu prawnym. Nieuprawnione jest zatem stanowisko apelującej, iż zaprzestała pracy wskutek „likwidacji pracodawcy”.

Pracownik zatrudniony u osoby fizycznej może natomiast dochodzić świadczenia emerytalnego w oparciu o art. 2 ust 1 pkt 2 ustawy w sytuacji niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Weryfikowanie tej przesłanki było jednak zbędne, wobec jednoznacznego ustalenia, iż skarżąca nie była zatrudniona u męża na podstawie umowy o pracę.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację wnioskodawczyni.